БЛИЗЬКИЙ СХІД 13.10.2025 | Маркус Шнайдер

Кінець жаху війни

Ініційоване Трампом перемир'я в Газі – переломний момент. Але до миру ще далеко.

Невже нарешті стався той прорив, що покладе край нескінченному жаху? Перемир'я в Газі, до якого спонукає президент Дональд Трамп, не дає відповідей на всі питання, але це найперспективніша за минулі два роки спроба покласти край війні, яка вже втратила будь-який сенс. Власне, давно очевидно, що ключ до завершення війни лежить у Вашингтоні. Без американських грошей, зброї та дипломатичної підтримки Ізраїль не зміг би вести цю кампанію. Також очевидно, що прем'єр-міністр Нетаньягу не зовсім розуміє ситуацію. Його правий уряд продовжував би цю війну, якби Білий дім дав зелене світло.

Але позиції змінилися. Америка, схоже, не може дозволити собі такі геополітичні збитки. Напад Ізраїлю на Катар, союзника США, став останньою краплею. Після нього треба було запобігти втраті економічно сильних союзників в Перській затоці, для чого Ізраїлю і почали нав'язувати перемир'я. До того ж Трамп прагне міжнародного визнання. Х-акаунт Білого дому скромно називає його *Peace President*. Звичайно, якщо крихкий поки мир збережеться, а прив'язка перемир'я до патологічного нарцисизму голови держави – яка-не-яка гарантія його збереження.

Для населення США ця війна вже давно має менше сенсу, ніж її ціна

Для населення США ця війна вже давно має менше сенсу, ніж її ціна. Колишній «двопартійний консенсус» в питанні беззастережної підтримки Ізраїлю розпадається, опитування показують зниження підтримки з боку частини громадян, передусім виборців демократів. Лобістська група AIPAC, яка ще недавно хвалилася, що тримає в кулаку 90 відсотків членів Конгресу, перетворюється на токсичний бренд. Крім того, Трамп мусить відстоювати свою честь перед власним рухом MAGA: впливові лідери думок дедалі

частіше питають, як масштабна військова та фінансова підтримка Ізраїлю узгоджується з гаслом *America First*.

На відміну від України, де всі спроби були невдалі, в цьому випадку Трамп може нав'язати мир. У США в руках усі козирі, а для президента це також означає підтвердження влади. «Хто тут, чорт забирай, супердержава?» – вигукнув колись Білл Клінтон після першої зустрічі з самовпевненим, тоді ще молодим Нетаньягу. Довгий час здавалося, що в питанні політики США на Близькому Сході хвіст крутить собакою. Тепер же Трамп дає зрозуміти, хто насправді наддержава, а хто – те, що головний ідеолог MAGA Стів Беннон зневажливо називає «протекторатом».

Але на якому етапі конфлікт зараз, після двох років жорстоких боїв? В серпні 2024 року Нетаньягу в своїй промові перед Конгресом США ще наполягав на «повній перемозі», зриваючи оплески. Але повною стала хіба поразка палестинського цивільного населення. Ізраїльська операція множить розбомблених, бездомних і поранених. Рідко коли раніше народ, якому нема куди тікати, мусив роками терпіти таку війну. Фото з Гази виглядають як жахлива антиутопія про останні дні людства.

Для Ізраїлю результати війни вкрай суперечливі

Для Ізраїлю результати війни вкрай суперечливі. Офіційною метою було знищення ХАМАСу. Не вийшло. Потужно озброєна ядерна держава майже за два роки не змогла розбити примітивне ополчення, заблоковане на території, що менша за половину Нью-Йорка. Терористична організація зберігається як партизанський рух і політична сила, з якою можна вести переговори. Але, навіть зі слів колишніх ізраїльських військових, для віддаленої від кордону частини Ізраїлю вона вже давно не становить загрози. Що, власне, слід було би враховувати в розмовах про нібито законну самооборону, про яку Тель-Авів і досі заявляє.

Військової перемоги над ХАМАС вдалося досягти ще на початку 2024 року. Все, що було після – лише безглузде продовження війни. Безглузде – як метод самооборони. Але характер війни та заяви ізраїльського уряду дали підстави вважати, що справжні цілі значно ширші. Кінцевим противником виявився не ХАМАС, а

палестинський національний проєкт, який треба знищити. Адже, на жах ізраїльських правих сил, після 7 жовтня він знову став важливим пунктом міжнародного порядку денного.

Руйнування Гази давно вийшло за межі неминучого під час війни. Це свідчить про те, що *Day After* взагалі не має настати. Терористичну організацію, яка почувається як риба в воді серед цивільного населення, треба перемагати насамперед політично. Проте Ізраїль постійно перешкоджає необхідному для цього залученню альтернативних палестинських і регіональних сил. Натомість він має гарячкові мрії про етнічну чистку, які зміг нав'язати навіть президентові США. Дедалі більше фахівців з міжнародного права та експертів з геноциду хором констатує, що нинішня ситуація схожа на геноцид.

Є ще дещо, що може обнулити шанси на тривалий мир. Фото з місця подій сильно і, ймовірно, надовго погіршили репутацію Ізраїлю в світі. Більшість країн Глобального Півдня тепер вважають його державою-ізгоєм, від нього відвернулися навіть близькі союзники. Там, де уряди й досі підтримують Ізраїль, слабшає його підтримка з боку населення. А розслідування, включно з юридичним, ще попереду. Водночас є глобальний запит на рішення про дві держави, яке довго було суто риторичним й майже зникло з порядку денного. На превеликий жаль гегемоністських сил у єврейській державі, конфлікт набув міжнародного характеру.

Жахливі фото з Гази політизували молоде покоління

І це якщо не брати до уваги психологічно-політичні наслідки. Жахливі фото з Гази політизували молоде покоління, і не тільки в цьому регіоні, а майже в усьому світі. Наслідки поки важко оцінити. Вони можуть проявитися навіть через кілька десятиліть, частково у вигляді неприйняття, а частково у вигляді терору та екстремізму. В будь-якому разі теплого миру, що його обіцяли так звані *Abraham Accords*, може незабаром не стати. Арабські правителі, можливо, готові до цього, але народ – аж ніяк.

Так, відбулися серйозні геополітичні потрясіння. Іран витіснили з Леванту, «Хезболлу» перемогли. Але наскільки стійкі ці зміни без дипломатичної підтримки? А її Ізраїль собі забезпечити не може. Він колос на глиняних ногах, позірний гегемон, чия міць значною мірою базується на необмеженій американській допомозі, яка, найвірогідніше, не вічна. Мусульманські держави вже давно

намагаються врівноважити регіонального гравця, сильно залежного від іноземної допомоги. Наполягти на перемир'ї вдалося, але характер миру, який має послідувати за ним, в дедалі більш мультиполярному світі не буде постійно визначатись американським диктатом.

Це головний недолік плану Трампа: він взагалі не пояснює, що має бути після звільнення заручників і перемир'я. Не менш повним, ніж військова поразка, був прорахунок ХАМАСу 7 жовтня, коли він кинув виклик Ізраїлю, який виявився набагато агресивнішим і безжальнішим, ніж можна було припустити. А втім, в політичній площині ця організація все-таки досягла нового національного підйому, хоча й величезною, нелюдською ціною для змученого палестинського народу.

За війною тепер послідує боротьба за мир, але уявлення про нього різняться настільки, що далі нікуди. Рішення про дві держави є абсолютно неприйнятним для гегемоністських правих сил в Ізраїлі. Проте цілі війни, яка полягала в тому, щоб запобігти втіленню цього рішення в життя, досягнуто не було. Навпаки, його підтримають з політичних міркувань і палестинці, і навіть ослаблений ХАМАС, особливо з огляду на те, що за ними стоїть переважна більшість міжнародної спільноти, яка виступає за державність у кордонах 1967 року. Переважна більшість держав підтримують цю ідею принаймні на словах, що досить незвично для світу, де бракує єдності.

Але Ізраїль ще має можливість завадити такому ходу подій. Довкола Палестини вже давно точиться політична й культурна боротьба. Єврейську державу можна представити правопопулістам, які набирають силу на Заході, як оплот проти ісламу та варварства, сподіваючись в обмін на це мати необмежену підтримку окупації та утисків. Зважаючи на зменшення глобального впливу Заходу, розрахунок ризикований. А втім, ризиковані розрахунки – звична справа для єврейської держави.

Та навіть якщо перемир'я буде стабільним, політична ситуація неоднозначна. В Газі настав кінець світу, заснованого на правилах, але в цьому давно інтернаціоналізованому конфлікті може відродитися багатополярний світ. Може виявитися, що палестинці, які дивом уникнули політичної смерті, тепер мають сильніші карти. Однак вони повинні діяти політично розумно.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Маркус Шнайдер

Бейрут

Маркус Шнайдер (Marcus Schneider) очолює Регіональний проєкт Фонду ім. Фрідріха Еберта на підтримку миру та безпеки на Близькому Сході, розташований у Бейруті (Ліван). Раніше він працював головою Представництв Фонду в Ботсвані та на Мадагаскарі.